

Міністерство освіти і науки України
Національний університет фізичного виховання і спорту України

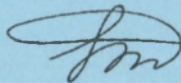
БОЙКО ІРИНА АНДРІЇВНА

УДК: 796.032.2:06.058

ДОБРОВОЛЬЧА ДІЯЛЬНІСТЬ В ОЛІМПІЙСЬКОМУ СПОРТІ

24.00.01 – олімпійський і професійний спорт

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з фізичного виховання і спорту**

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національному університеті фізичного виховання і спорту України, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент **Радченко Лідія Олексіївна**, Національний університет фізичного виховання і спорту України, доцент кафедри історії та теорії олімпійського спорту

Офіційні опоненти:

доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор **Томснко Олександр Анатолійович**, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, завідувач кафедри теорії і методики фізичної культури;

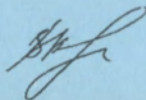
кандидат наук з фізичного виховання та спорту **Коваленко Наталія Петрівна**, Національний олімпійський комітет України, виконавчий директор Національного олімпійського комітету України

Захист відбудеться 26 червня 2018 р. о 12.30 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.829.01 у Національному університеті фізичного виховання і спорту України (03150, м. Київ-150, вул. Фізкультури, 1).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного університету фізичного виховання і спорту України (03150, м. Київ-150, вул. Фізкультури, 1).

Автореферат розісланий 25 травня 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. І. Воронова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Добровольча діяльність в умовах розвитку сучасного суспільства розглядається як глобальний процес об'єднання людей, які прагнуть принести користь своєму народу, країні, світовій спільноті. Добровольці – люди різного віку, професій, віросповідання, які задля суспільних інтересів жертвують частиною своїх сил, часу, знань (С. Кордінглей, 2000). Уряди понад 150 країн офіційно сприяють розвитку добровольчої діяльності, визнаючи її дієвим інструментом суспільного прогресу.

Олімпійський спорт – повноцінна складова сучасного суспільства, спрямована на залучення різних верств населення до мирної співпраці, чесної, відкритої конкуренції, що базується на гуманістичних цінностях олімпізму. Фахівці зазначають, що добровольча діяльність в олімпійському спорті дозволяє вирішити не лише економічні питання, а й сприяє подоланню багатьох соціальних проблем.

Олімпійські ігри, будучи найбільш представницьким видом комплексних змагань, стали найпрестижнішими змаганнями серед кращих спортсменів планети. Як найвизначніші змагання сучасності вони мають виняткову привабливість і затребуваність не тільки професійними спортсменами, а і широкими верствами населення (Н. П. Коваленко, 2015; С. Н. Бубка, 2016). Проблема обслуговування Олімпійських ігор, а інакше кажучи, підготовки та одноразового залучення і використання праці великої кількості фахівців нижчого «технічного» рівня освіти завжди була однією з ключових проблем організації цього заходу. Вирішення цього питання багато в чому було досягнуто за рахунок використання праці добровольців (Р. Х. Вайнола, 2008; О. А. Томенко, 2017).

У роботах вітчизняних фахівців розкриваються різні аспекти добровольчої діяльності: особливості соціально-педагогічної діяльності студентських волонтерських груп, визначені в дисертаційному дослідженні Т. Лях (2004, 2010, 2013); організація волонтерської роботи майбутніх соціальних педагогів в умовах закладів вищої освіти наведена в дисертаційному дослідженні З. Бондаренко (2008, 2012); технологія залучення і підготовки молоді до волонтерського руху обґрунтована в роботах Р. Вайнола, Н. Заверико, А. Капської (1999, 2004, 2005). Багаторічний досвід добровольчої діяльності розкривається і в роботах закордонних авторів, зокрема, Дж. Андрева (1996), Л. Барнса (1998), Ж. Фаррела (2000) та ін.

Добровольча діяльність стає невід'ємною частиною розвитку сфери фізичної культури і спорту України у зв'язку з регулярним проведенням великих міжнародних заходів, серед них: чемпіонат Європи з футболу (8 червня – 1 липня 2012 р.), чемпіонат світу з фехтування (13–14 квітня 2012 р.), чемпіонат світу з художньої гімнастики (28 серпня – 1 вересня 2013 р.), чемпіонат світу з хокею в дивізіоні ІА (22–28 квітня 2017 р.), міжнародний турнір UWW з вільної жіночої та греко-римської боротьби (12–14 лютого 2016 р.), присвячений видатним українським борцям та тренерам, кубок Дерюгіної (17–19 березня 2017 р.) та ін. Також наша країна подавала офіційну заявку на проведення зимових Олімпійських ігор 2022 р., чемпіонату Європи з баскетболу 2015 р.

Для України актуальним стає міжнародний досвід з підготовки добровольців для надання допомоги в організації і проведенні подібного роду змагань. Проте

вітчизняна система залучення та підготовки кадрів туризму та сервісу для обслуговування масштабних спортивних змагань, що склалася на початок ХХІ століття, не повною мірою відповідає соціально-економічним умовам України, процесам комерціалізації та професіоналізації, що відбуваються у світовому спорті. Сучасна ситуація актуалізує проблему залучення та підготовки кадрів, які здатні надавати різні види послуг на високому соціально-культурному рівні під час проведення великих міжнародних спортивних змагань.

Мета дослідження – дослідити тенденції становлення та розвитку добровольчого руху в системі олімпійського спорту та обґрунтувати шляхи залучення до добровольчої діяльності представників різних верств населення України.

Завдання дослідження:

1. Дослідити проблему розвитку добровольчого руху в системі олімпійського спорту за даними спеціальної науково-методичної літератури та мережі Інтернет.

2. Обґрунтувати тенденції, притаманні добровольчій діяльності на сучасному етапі розвитку олімпійського спорту.

3. Дослідити характерні особливості організації роботи та методичні умови навчання добровольців у системі олімпійського спорту та обґрунтувати етапи їх підготовки.

4. Обґрунтувати перспективні шляхи залучення та підготовки волонтерів із представників різних верств населення до участі в організації та проведенні спортивних заходів в Україні.

Об'єкт дослідження – добровольча діяльність у системі олімпійського спорту.

Предмет дослідження – особливості роботи, програми навчання, шляхи залучення добровольців у системі олімпійського спорту.

Методи дослідження:

- *теоретичні*: аналіз і узагальнення спеціальної літератури, документальних матеріалів, матеріалів мережі Інтернет, що дозволило отримати загальне уявлення про ступінь розробленості досліджуваних проблем, виявити основні дані за темою дисертаційного дослідження. На основі проаналізованої науково-методичної літератури були визначені мета, завдання, актуальність та новизна роботи. Аналіз літературних даних також дозволив вивчити особливості становлення добровольчого руху в світі та динаміку його розвитку в олімпійському русі; вивчити програми підготовки волонтерів Олімпійських ігор різних років;

- *історичні*: у процесі дисертаційного дослідження використовувалася сукупність методів історичного пізнання, що дозволило відтворити історію виникнення добровольчого руху як соціального явища в світі та в олімпійському спорті, з урахуванням різних зовнішніх факторів, світоглядів;

- *структурно-функціональний аналіз*: використовувався для виявлення особливостей організаційної структури та особливостей підпорядкування і взаємодії таких установ, як Міжнародний олімпійський комітет, Організаційні комітети Олімпійських ігор, НОК різних країн світу та ін.;

- *опитування і спостереження*: у процесі дослідження використовувалися такі види опитування, як бесіда та анкетування. Опитування дозволило доповнити дані,

отримані при аналізі літературних джерел, а також визначити проблеми, що мають місце в підготовці волонтерів різних спортивних заходів як у світі, так і в Україні та обґрунтувати шляхи подолання визначених проблем.

- *методи статистичної обробки даних*: метод експертних оцінок та методи математичної статистики.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що:

- вперше встановлені напрямки, за якими доцільно здійснювати підготовку добровольців в олімпійському спорті;

- вперше розроблений алгоритм підготовки олімпійських добровольців;

- вперше запропоновано новий підхід до залучення різних верств населення до здійснення добровільної допомоги в організації спортивно-масових заходів, як складової розвитку олімпійського руху в Україні;

- вперше розроблено перспективні шляхи залучення та підготовки волонтерів із представників різних верств населення до участі в організації та проведенні спортивних заходів в Україні;

- доповнено інформацію щодо історії розвитку добровольчої діяльності в олімпійському спорті;

- підтверджено та доповнено матеріал, присвячений значущості роботи добровольців у системі олімпійського спорту.

Практична значущість отриманих результатів роботи полягає в обґрунтуванні шляхів залучення різних верств населення до здійснення допомоги в організації та проведенні спортивно-масових заходів, як складової розвитку олімпійського руху в Україні. Основні положення та результати дослідження впроваджено в освітній процес Національного університету фізичного виховання і спорту України при розробці та вдосконаленні навчальних програм з дисциплін: «Історія олімпійського руху», «Історія спортивного руху України», «Історія олімпійського руху України» (27.09.2017 р., м. Київ), Університету державної фіскальної служби України при розробці навчальних програм з дисциплін: «Фізична культура», «Теорія і методика здоров'я», «Теорія і методика викладання спортивних і рухливих ігор» (27.09.2017 р., м. Ірпінь); в практику роботи Київського регіонального відділення НОК України, Національної федерації фехтування України, федерації греко-римської боротьби України, Української федерації хортингу та відповідно були апробовані під час проведення Всеукраїнського олімпійського дня (17.06.2017 р., м. Вишневе); відкритого Чемпіонату України з фехтування (12–19.09.2017 р., м. Миколаїв); Міжнародного турніру UWW з вільної жіночої та греко-римської боротьби, присвяченого видатним українським борцям та тренерам (28.02–05.03.2017 р., м. Київ); Всеукраїнського олімпійського уроку (09.09.2017 р., м. Ірпінь); Чемпіонату України з хортингу серед кадетів та юніорів (11.11.2017 р., м. Ірпінь), Чемпіонату Київської області з хортингу в розділі «Двобій» та «Рукопашний хортинг» (28.10.2017 р., м. Ірпінь), Семінару Української федерації хортингу для суддів (16–17.09.2017 р., м. Ірпінь). Впровадження підтверджено відповідними актами.

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження було представлено на міжнародному рівні – конференції Міжнародної олімпійської

академії, присвяченій Європейським іграм Баку-2015 (Олімпія, 2014); Навчальному семінарі з підготовки волонтерів XXII зимових Олімпійських та XI зимових Паралімпійських ігор (Сочі, 2014); Навчальному семінарі підготовки волонтерів гонок Формули 1 (Сочі, 2014); під час програми Майстер спортивного адміністрування (РМОУ, Сочі, 2014–2015); на Міжнародному спортивному й діловому Саміті конвенції Спорт-Аккорт 2015 (Сочі, 2015); Міжнародній олімпіаді серед молоді країн СНД «Молодь та олімпійський рух» (Душанбе, 2015); Міжнародному науковому конгресі «Спорт. Олімпизм. Здоров'є» (Кишинів, 2016); VI, IX–XI Міжнародних конференціях молодих учених «Молодь та олімпійський рух» (Київ, 2015–2017).

на всеукраїнських заходах – Всеукраїнському огляді-конкурсі наукових робіт (Київ, 2014); Всеукраїнських семінарах-нарадах керівників загальноосвітніх навчальних закладів України з проблем олімпійської освіти (Київ, 2014–2016); науково-практичних конференціях та круглих столах кафедри історії спортивного та олімпійського руху (Київ, 2014–2015), кафедри історії та теорії олімпійського спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України (Київ, 2015–2017).

Публікації. За темою дисертаційної роботи опубліковано 9 наукових праць, з яких 5 представлено у спеціалізованих виданнях України (2 з них включено до міжнародної наукометричної бази), 4 публікації апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 206 сторінок. Робота містить 9 таблиць та 27 рисунків. У роботі використано 207 джерел спеціальної наукової літератури.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження; вказано етапи його організації та використані методи; розкрито наукову новизну та практичну значущість роботи; описано сферу апробації результатів досліджень, зазначено кількість публікацій.

Перший розділ «**Місце і роль добровольців у розвитку олімпійського руху**» присвячений аналізу добровольчого руху як соціального явища, історичному аналізу становлення добровольчої діяльності в олімпійському русі та організації спортивного волонтерства в Україні.

Дослідження проблеми розвитку добровольчого руху дозволяє зазначити, що це соціальне явище має давню історію. Першими добровольцями вважають самаритян, які надавали допомогу нужденним. Більш впевнено про розвиток добровольчого руху говорять з середини XIX ст., а саме, з 1859 р., коли А. Дюран запропонував створити Червоний Хрест – організацію, що працювала на добровольчих засадах і надавала першу медичну допомогу полоненим і пораненим. А. Дюраном також були сформульовані принципи, якими керуються добровольчі організації всього світу.

Становлення добровольчої діяльності в сучасному олімпійському спорті розпочинається з моменту підготовки до проведення I Олімпійських ігор (1896 р.,

Афіни, Греція). В історії олімпійського добровольчества фахівці виділяють декілька періодів, кожен з яких пов'язано із певними ключовими подіями, зокрема: 1924 р. – в якості добровільних помічників організатори Олімпійських ігор вперше залучили загони скаутів та підрозділи регулярної армії; 1952 р. – істотне розширення кола функціональних обов'язків, які виконувались олімпійськими добровольцями; з 1980 р. відбувається поступове формування сучасної моделі олімпійського волонтера; 1992 р. – по наш час – поняття «волонтер» офіційно включено в документацію Організаційних комітетів Олімпійських ігор; налагоджено систему підготовки добровольців та їх залучення із зарубіжних країн.

Організація добровольчої діяльності в Україні базується на законах «Про соціальні послуги» та «Про волонтерську діяльність», питання добровольчества також мають місце в законах «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», указах та розпорядженнях Кабінету Міністрів України тощо.

Уперше питання залучення та підготовки спортивних волонтерів в Україні серйозно постало в 2010 р., у зв'язку з підготовкою до проведення чемпіонату Європи з футболу 2012 р. Проблема залучення та підготовки осіб, здатних на добровільній основі здійснювати допомогу в організації та проведенні спортивних заходів, періодично виникає у зв'язку з необхідністю організації великих міжнародних змагань, які проходять у різних містах України. Це, в свою чергу, обумовлює необхідність обґрунтування шляхів залучення, визначення умов та розробки програм підготовки добровольців спортивних заходів.

У другому розділі «Методи та організація дослідження» описано й обґрунтовано систему взаємодоповнюючих методів дослідження, адекватних об'єкту, предмету, меті й завданням дослідження. Матеріали роботи отримано під час проведення дослідження в Національному університеті фізичного виховання і спорту України. Теоретичний аналіз та аналітичний огляд науково-методичної літератури та мережі Інтернет дозволив вивчити особливості становлення добровольчого руху в сучасному світі, динаміку його розвитку в олімпійському русі, вивчити програми підготовки волонтерів різних Олімпійських ігор.

У дисертаційному дослідженні використовувалася сукупність методів історичного пізнання, що дозволило відтворити історію виникнення добровольчого руху як соціального явища, а також в олімпійському спорті в органічному взаємозв'язку з різними історичними епохами, з урахуванням різних зовнішніх факторів, світоглядів. Структурно-функціональний аналіз використовувався для виявлення особливостей організаційної структури та особливостей підпорядкування і взаємодії таких установ, як МОК, ОКОІ, НОК різних країн світу та ін.

Опитування дозволило доповнити дані, отримані при аналізі літературних джерел, а також визначити проблеми, що мають місце в підготовці волонтерів різних спортивних заходів як у світі, так і в Україні, та обґрунтувати шляхи подолання визначених проблем.

Бесіда проводилася із фахівцями (n=43) з метою визначення думки респондентів щодо актуальних проблем відбору та підготовки осіб, які виявили добровільне бажання здійснювати допомогу в організації та проведенні

Олімпійських ігор. Використання цього методу дозволило розробити анкети. Анкетне опитування проводилося серед:

- волонтерів: XXII зимових Олімпійських ігор 2014 р.; осіб, які були відібрані волонтерами XXXI Олімпійських ігор, що проходили в Ріо-де-Жанейро (Бразилія) ($n=50$). Результати опитування дозволили вивчити основні проблеми, які мають місце в підготовці осіб, які виявили бажання здійснювати допомогу в організації та проведенні Олімпійських ігор (додаток А);

- співробітників НОК України ($n=10$). Результати опитування дозволили вивчити проблему підготовки спортивних волонтерів в Україні, визначити проблеми, що мають місце у досліджуваному напрямі та окреслити шляхи їх подолання.

Метод експертних оцінок використовувався для виявлення думки експертів щодо обґрунтування основних шляхів підвищення ефективності організації підготовки добровольців для проведення заходів, що відбуваються під патронатом НОК України, а також визначення проблем, що мають місце в підготовці добровольців та шляхів їх подолання.

Експериментальні дані оброблялися за допомогою методів математичної статистики: описової статистики, вибіркового методу.

Дослідження проводили в три етапи.

На першому етапі (2014–2015 рр.) проводився аналіз літературних даних, документальних джерел, інформації мережі Інтернет. Це дозволило обґрунтувати тему дисертаційної роботи, визначити її актуальність і наукову новизну, практичну і теоретичну значущість, сформулювати мету, завдання, а також підібрати адекватні методи дослідження. У рамках цього етапу було проведено опитування осіб, які проходили підготовку та були волонтерами XXII зимових Олімпійських ігор 2014 р.; осіб, які готувались здійснювати добровільну допомогу в організації та проведенні XXXI Олімпійських ігор, що проходили в Ріо-де-Жанейро (2016 р.).

На другому етапі (2015–2016 рр.) були проаналізовані програми підготовки волонтерів міжнародних спортивних змагань; проведена обробка результатів опитування; визначені та обґрунтовані проблеми, що мали місце в підготовці волонтерів Олімпійських ігор; обґрунтовані шляхи подолання вказаних проблем.

На третьому етапі (2016–2017 рр.) були досліджені питання організації підготовки волонтерів спортивних заходів в Україні; обґрунтовані шляхи підвищення ефективності залучення різних верств населення до спортивного волонтерства; розроблено, впроваджено та перевірено ефективність програм підготовки добровольців спортивних заходів, що відбуватимуться у нашій країні, як складової розвитку олімпійського руху.

У третьому розділі «Організація роботи та методичні умови навчання добровольців у системі олімпійського руху» шляхом аналізу динаміки розвитку добровольчої діяльності в системі олімпійського спорту, узагальнення матеріалу, що існує, проведення бесід із фахівцями було виділено основні тенденції, притаманні сучасній олімпійській добровольчій діяльності: збільшення як загальної кількості осіб, які виявили бажання здійснювати допомогу в організації Олімпійських ігор, так і кількості осіб, які приїхали на змагання з інших країн; розширення кола

функціональних обов'язків олімпійських добровольців; зниження віку олімпійських добровольців; зростання ролі новітніх технологій у залученні, підготовці та роботі із олімпійськими добровольцями; посилення правил та збільшення критеріїв при відборі олімпійських добровольців; розширення змісту програм підготовки олімпійських волонтерів з кожним олімпійським циклом.

Синтез та узагальнення інформації, аналіз матеріалів Організаційних комітетів різних Олімпійських ігор, проведення бесід із фахівцями дозволили виділити 17 основних напрямків, що мають місце в організації роботи добровольців у системі олімпійського руху: взаємодія з Національними олімпійськими комітетами; взаємодія з Міжнародним олімпійським комітетом; координація прибуття і від'їзду делегації і окремих осіб; церемонії; спорт; допінг-контроль; протокол; медобслуговування; технології; робота преси; транспорт; акредитація; обслуговування заходів на Олімпійських іграх; лінгвістичні послуги; послуги з організації харчування; розміщення; керування олімпійським селищем.

Вивчення міжнародного досвіду відбору і програм підготовки олімпійських добровольців, синтез і узагальнення інформації, бесіди з фахівцями і волонтерами Олімпійських ігор дозволили виділити шляхи організації підготовки олімпійських добровольців, які були представлені у вигляді самостійних етапів: підготовчий; організація відбору добровольців; організація підготовки добровольців (табл. 1).

Таблиця 1

Шляхи організації підготовки олімпійських добровольців

Підготовчий етап у процесі відбору і підготовки добровольців Олімпійських ігор	
<i>Завдання етапу</i>	<i>Терміни етапу</i>
- Визначення мети, завдань і формату проведення майбутнього спортивно-масового олімпійського заходу. - Складання переліку об'єктів, на яких необхідна допомога олімпійських добровольців. - Визначення оптимальної кількості добровольців для забезпечення якості проведення заходу. - Визначення бюджету для організації відбору, підготовки і забезпечення ефективної роботи добровольців. - Визначення умов роботи олімпійських добровольців. - Складання переліку організацій, на яких буде покладено забезпечення підготовки олімпійських добровольців.	Здійснюється не пізніше, ніж за два роки до проведення заходу
Організація відбору добровольців Олімпійських ігор	
Ознайомлювальний етап	
<i>Завдання етапу</i>	<i>Терміни етапу</i>
- Створення сторінки, присвяченої волонтерській діяльності на сайті заходу. - Розміщення вимог до кандидатів у волонтери (вік, кваліфікація, знання мов, стан здоров'я тощо).	За 2 роки до проведення заходу

Підготовчий етап у процесі відбору і підготовки добровольців Олімпійських ігор	
- Розміщення анкети для заповнення бажаними здійснювати добровільну допомогу в організації та проведенні майбутнього заходу. - Опис умов роботи добровольців (орієнтовний графік роботи, умови харчування, проживання, медичний супровід, наявність бонусної системи заохочення кращих добровольців тощо).	
Попередній відбір	
<i>Завдання етапу</i>	<i>Терміни етапу</i>
- Обробка анкет кандидатів. - Складання попередніх списків. - Здійснення контакту з кандидатами, проведення співбесіди. - Формування основного і резервних списків.	Не пізніше, ніж за півтора року до проведення заходу
Основний відбір	
<i>Завдання етапу</i>	<i>Терміни етапу</i>
- Тестування кандидатів (психологічне тестування, мовне тестування, тестування підготовленості). - Складання списків добровольців.	За рік до проведення заходу
Організація підготовки добровольців Олімпійських ігор	
Попередній етап	
<i>Завдання етапу</i>	<i>Терміни етапу</i>
- Розробка програм навчання і тестування знань добровольців. - Підготовка педагогічних кадрів. - Підготовка дидактичного матеріалу.	За два роки до початку змагань
Основна підготовка	
<i>Завдання етапу</i>	<i>Терміни етапу</i>
- Проведення модульного навчання кандидатів. - Оцінка засвоєння кандидатами досліджуваного матеріалу.	За півроку до початку змагань
Інструктаж на об'єктах роботи	
<i>Завдання етапу</i>	<i>Терміни етапу</i>
- Проведення інструктажу на об'єктах майбутньої роботи. - Організація роботи волонтерів на попередніх, тестових змаганнях, що проходять на об'єктах.	За тиждень до змагань

Наступним кроком роботи було дослідження проблем, що мають місце в підготовці олімпійських добровольців, та обґрунтування шляхів їх подолання. Із цією метою було розроблено анкету та проведено опитування добровольців XXII зимових Олімпійських ігор (рис. 1).

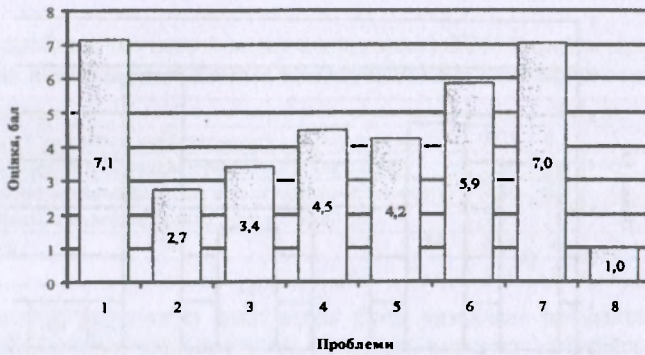

Рис. 1. Значущість проблем, що мали місце в роботі олімпійських добровольців, де:

1. Проблеми організаційного характеру.
2. Проблеми мовного характеру.
3. Відсутність знань про спорт.
4. Проблема взаємовідносин усередині команди волонтерів.
5. Напружений графік роботи.
6. Проблеми взаємин зі спортсменами і глядачами.
7. Відсутність досвіду роботи в даному напрямку.
9. Ваш варіант

Дослідження свідчать, що найбільш значущими, у низці інших проблем, у роботі олімпійських добровольців респонденти вважають проблеми організаційного характеру (7,1 ум. б.); далі по значущості слідує проблема, пов'язана з відсутністю в більшості респондентів досвіду роботи (7,0 ум. б.) у даному напрямку; далі слідує група проблем, пов'язана з особливостями взаємин зі спортсменами і глядачами. Найменш значущими, серед інших проблем, респонденти вважають відсутність знань про спорт (3,42 ум. б.) і проблеми мовного характеру (2,74 ум. б.). Серед проблем, що потрапили в групу «ваш варіант», респонденти виділили проблеми адаптації й акліматизації, непередбачені стреси, міжособові конфлікти тощо.

Результати проведеного опитування також дозволили виділити найбільш ефективні шляхи подолання проблем, які мають місце в роботі добровольців Олімпійських ігор, а також ряду інших великих міжнародних змагань (рис. 2).

Дослідження дозволяють говорити, що, на думку респондентів, одним з найбільш ефективних шляхів вирішення проблем (5,8 ум. б.), які мають місце в організації роботи олімпійських добровольців, є зміна правил їх відбору; далі по значимості слідує розробка шляхів удосконалення програм підготовки добровольців Олімпійських ігор (4,8 ум. б.), розробка програм і проведення спеціалізованих мовних курсів (3,9 ум. б.), розробка, організація і проведення заходів, спрямованих на формування командного духу у волонтерів заходу (3,1 ум. б.) тощо. Серед шляхів подолання проблем, які увійшли в групу «ваш варіант», респонденти відзначили такі: залучення більшої кількості добровольців, формування команд, працюючих на об'єктах за бажанням самих добровольців, тощо.

Рис. 2. Найбільш ефективні шляхи вирішення проблем, що мають місце в роботі добровольців Олімпійських ігор та інших міжнародних змагань, де:

1. Організація попередніх спеціалізованих мовних курсів.
2. Зміна змісту програми навчальних тренінгів.
3. Проведення заходів, спрямованих на формування командного духу у добровольців.
4. Регламентування часу роботи і відпочинку добровольців.
5. Зміна правил відбору добровольців.
6. Ваш варіант

Четвертий розділ «Залучення та підготовка добровольців до організації та проведення спортивних змагань в Україні». Аналіз організації процесу відбору та підготовки олімпійських добровольців в Україні дозволяє зазначити, що у нашій країні не існує єдиної системи роботи зі спортивними добровольцями.

Опитування фахівців НОК України дозволяє зазначити, що до волонтерської допомоги НОК України в першу чергу залучаються студенти закладів вищої освіти нашої країни, представники спортивних федерацій, дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спортивних товариств та відомств, окремі спортсмени-олімпійці та інші. Однак відсоток зазначених осіб істотно поступається студентській молоді.

Наступним кроком дисертаційного дослідження було визначення кола проблем, що мають місце в організації процесу роботи з особами, які виявили бажання виконувати обов'язки волонтерів спортивно-масових заходів, що відбуваються за підтримки, або які проводить НОК України. З цією метою проводилася експертиза за участю десяти фахівців – співробітників НОК України. У якості об'єктів експертизи виступали проблеми, що мають місце в діяльності НОК України при роботі з особами, які виявили бажання, чи були залучені до виконання обов'язків волонтера спортивно-масового заходу. Експерти присвоювали об'єкту експертизи ранг у порядку покращення його значущості; коефіцієнт конкордації $W=0,895$; експертиза відбулася, думки експертів узгоджені (табл. 2).

Оцінка проблем, що мають місце в діяльності НОК України при роботі з особами, які виявили бажання виконувати обов'язки волонтера (n=10)

Об'єкт експертизи	x	S	Me	25 %	75 %
Відсутність досвіду роботи добровольців у даному напрямку	5,35	0,5	5	5	6
Відсутність у добровольців знань про олімпійський спорт	5,40	0,8	6	5	6
Низька мотивація добровольців для волонтерської діяльності	3,80	0,4	4	4	4
Слабка координація волонтерського руху в Україні	3,45	1,1	3	3	3
Мовний бар'єр	2,00	0	2	2	2
Ваш варіант	1,00	0	1	1	1

На підставі результатів досліджень були визначені пріоритетні напрямки розвитку добровольчої діяльності як складової розвитку олімпійського руху в Україні:

- створення на сайтах НОК України та його регіональних відділень, національних спортивних федерацій розділів, присвячених особливостям (термін, функціональні обов'язки, графік роботи та ін.) волонтерської діяльності в рамках майбутніх спортивно-масових заходів та спортивних змагань;

- розробка навчальних програм та впровадження їх в роботу НОК України, його регіональних відділень, національних спортивних федерацій та ін.;

- створення в установі, що потребує волонтерської допомоги, списку осіб, які здатні здійснювати її на регулярній основі;

- розробка заходів, спрямованих на заохочення добровольців до здійснення волонтерської допомоги (запрошення їх на зустрічі зі спортсменами, запрошення на змагання в якості глядачів, надсилання вітань через соціальні мережі та ін.);

- створення Центрів підготовки волонтерів НОК України на базі профільних закладів вищої освіти;

- включення теми «Спортивне й олімпійське волонтерство» до навчальних програм з фізичної культури для загальноосвітніх шкіл та закладів вищої освіти; а для закладів освіти, які готують фахівців для сфери фізичної культури і спорту, включення питань, пов'язаних з олімпійським волонтерством, у навчальний матеріал базових дисциплін;

- висвітлення питань спортивного волонтерства у підручниках з фізичної культури для закладів вищої освіти та загальноосвітніх шкіл, підручниках з олімпійського спорту для профільних закладів вищої освіти;

- проведення досліджень з проблем спортивного волонтерства в науководослідних інститутах і закладах вищої освіти;

- здійснення пропаганди волонтерського руху в засобах масової інформації, під час проведення заходів НОК України та спортивних заходів;

- налагодження зв'язків між спортивними організаціями та місцевими і регіональними громадськими волонтерськими організаціями для здійснення співпраці з підготовки добровольців;

- запровадження практики залучення спортивних волонтерів до інших напрямків добровільної допомоги.

Наступним кроком дослідження було проведення експертного опитування щодо ефективності визначених шляхів (рис. 3).

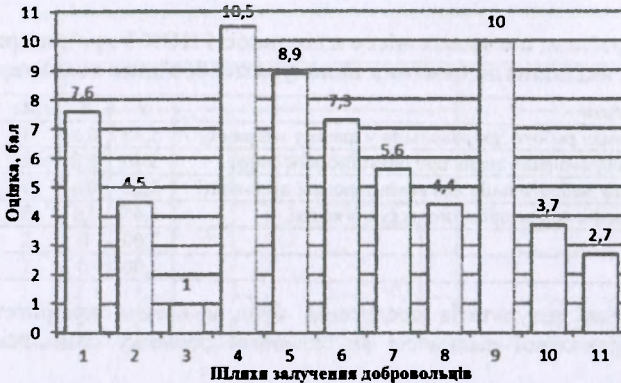

Рис. 3. Ефективність шляхів залучення добровольців до здійснення допомоги в організації та проведенні спортивно-масових заходів в Україні, де:

1. Створення на сайтах організацій розділів, присвячених залученню добровольців.
2. Розробка навчальних програм та впровадження їх в роботу спортивних установ.
3. Створення в установі, що потребує добровольчої допомоги, списку осіб, які здатні здійснювати її на регулярній основі.
4. Розробка заходів, спрямованих на заохочення добровольців до здійснення допомоги.
5. Створення Центрів підготовки добровольців на базі профільних закладів вищої освіти.
6. Включення теми «Спортивне й олімпійське волонтерство» до навчальних програм закладів освіти.
7. Висвітлення питань спортивного волонтерства у фахових підручниках.
8. Проведення наукових досліджень з проблем спортивного волонтерства.
9. Здійснення пропаганди спортивного добровольчого руху в ЗМІ.
10. Налагодження зв'язків між спортивними та волонтерськими організаціями щодо співпраці з підготовки добровольців.
11. Запровадження практики залучення спортивних волонтерів до інших напрямків добровільної допомоги

Результати експертного опитування свідчать, що найефективнішим серед інших шляхів залучення добровольців до організації та проведення спортивно-масових заходів, які відбуваються як складова розвитку олімпійського руху в Україні, респонденти вважають розробку заходів, спрямованих на заохочення різних верств населення до здійснення добровільної допомоги (10,5 ум. б.), а також залучення ЗМІ до висвітлення особливостей майбутніх спортивних змагань та надання інформації щодо необхідності волонтерської допомоги (10 ум. б.). Важливим, на думку фахівців, є створення центрів підготовки спортивних добровольців на базі закладів вищої освіти (8,9 ум. б.) та висвітлення інформації щодо необхідності волонтерської допомоги на сайтах спортивних установ (7,6 ум. б.) перед спортивними заходами та ін.

У рамках дослідження також була розроблена навчальна програма курсу за вибором «Організаційно-методичні засади підготовки волонтерів спортивних змагань». Інформаційний обсяг даної навчальної дисципліни складається з п'яти тем, кожна з яких має змістове наповнення:

- «Предмет, зміст та загальні поняття дисципліни» (предмет та зміст курсу, причини введення курсу, загальні поняття курсу).

- «Спорт у сучасному суспільстві» (структура сучасного спортивного руху, різновиди спортивних змагань, церемонії спортивних змагань, видатні спортсмени сучасності).

- «Україна в сучасному суспільстві» (історія України, національні традиції, національні здобутки, особливості національної кухні, найкращі спортсмени України).

- «Волонтер спортивного заходу» (історія спортивного волонтерства, роль та обов'язки волонтерів спортивних змагань, функції волонтерів, вимоги до волонтерів).

- «Етикет поведінки на спортивному змаганні» (імідж та правила поведінки волонтерів спортивних заходів, попередження конфліктів, пов'язаних з дискримінацією, санкції до порушників, охорона праці).

Запропонований матеріал дозволив доповнити лекційний матеріал з дисциплін «Фізична культура», «Теорія і методика здоров'я», «Теорія і методика викладання спортивних та рухливих ігор», що викладаються на кафедрі фітнесу, рекреації та реабілітації Навчально-наукового інституту спеціальної фізичної та бойової підготовки Університету державної фіскальної служби України (м. Ірпінь). Студенти виконували домашні завдання за запропонованими темами: підготовка рефератів «Добровольча діяльність в сучасному суспільстві», «Історія розвитку олімпійського руху», «Видатні спортсмени України» та ін., а також брали участь у виконанні практичних завдань.

Опитування студентської молоді ($n=20$), яка проходила навчання за запропонованим до впровадження матеріалом, дозволили вивчити питання ефективності впровадження в процес навчання студентів розробленого матеріалу, зокрема відзначити позитивні зміни у ставленні респондентів до здійснення волонтерської допомоги, що відбулось у рамках вивчення запропонованого навчального матеріалу та виконання індивідуальних завдань (рис. 4).

Перевагою вивчення матеріалу за напрямом «Організаційно-методичні засади підготовки волонтерів спортивних змагань» респонденти вважають те, що отримані знання можуть допомогти у подальшій професійній діяльності, зокрема, найбільше зацікавлення викликали питання, пов'язані з етикетом поведінки волонтера спортивного заходу, майстер-класи, спрямовані на організацію роботи в команді та ін. Серед відповідей, які увійшли в групу «ваш варіант», можна відзначити те, що заняття з дисципліни сприяли встановленню більш дружніх стосунків в академічних групах. Респонденти зазначили, що навчання за програмою позитивно вплинуло на виконання добровольцями їх функціональних обов'язків під час проведення спортивних заходів.

Рис. 4. Зміни, що відбулись у ставленні студентської молоді до виконання обов'язків волонтера після прослуховування навчального матеріалу за напрямом «Організаційно-методичні засади підготовки волонтерів спортивних змагань», де:

1. Зрозумів соціальну важливість здійснення добровільної допомоги.
2. Поглибив знання з історії волонтерської діяльності, історії спортивного та волонтерського руху.
3. Перейнявся ідеями олімпійського руху.
4. Набув знання та вміння, що можуть допомогти у подальшій професійній діяльності.
5. Змінив ставлення до волонтерської діяльності; позитивно ставлюсь до здійснення волонтерської допомоги.
6. Ваш варіант

Дослідження процесу залучення добровольців до організації та проведення спортивних змагань дозволяють зазначити, що у нашій країні найчастіше волонтерської допомоги у проведенні спортивно-масових заходів, як складової розвитку олімпійського руху, вимагають співробітники федерацій з видів спорту, Національного олімпійського комітету України та його регіональних відділень, тому наступним кроком роботи була розробка програм підготовки олімпійських добровольців для зазначених установ. В якості експерименту, програму підготовки олімпійських добровольців на базі громадських спортивних установ було впроваджено в роботу Київського регіонального відділення НОК України, Національної федерації фехтування України, федерації греко-римської боротьби України, федерації вільної боротьби України, а також федерації хортингу.

Розроблена програма підготовки спортивних волонтерів для громадських спортивних установ нашої країни складається з таких розділів:

- «Загальна інформація про захід».
- «Країна та місто-господар спортивного заходу».
- «Волонтер заходу».
- «Етикет поведінки під час роботи».
- «Символіка заходу».
- «Квитки».

- «Транспорт».
- «Локації роботи волонтерів».
- «Перелік послуг на об'єкті».
- «Інформація для глядачів заходу».
- «Функції волонтерів заходу».

Отримані в процесі експертного опитування результати свідчать про ефективність розробленої програми та доцільність впровадження навчальної дисципліни «Організаційно-методичні засади підготовки волонтерів спортивних змагань» в освітній процес профільних закладів вищої освіти.

У п'ятому розділі «Аналіз і узагальнення результатів дослідження» проведено узагальнення експериментальних даних та теоретичного аналізу, сформовані основні результати дисертаційного дослідження, розкрита практична і теоретична значущість проведеної роботи. У процесі дисертаційного дослідження були отримані три групи даних: результати, які підтверджують, доповнюють та є абсолютно новими.

Отримали підтвердження дані відносно соціальної значущості та економічної вигоди залучення добровольців до організації та проведення міжнародних спортивно-масових заходів (Л. Чалін, 2000; Дж. Харвей, 2007; Дж. Нічлос, 2012; А. Пахомова, 2012; М. В. Певна, 2013; Дж. Ален, М. Бартл, 2014; Я. С. Тихоновська, 2016 та ін.); значущості для якісної організації та проведення спортивного заходу, розробки програм підготовки добровольців (А. С. Бондар, Р. Ісмаїлов, В. Крічко, 2010; А. Й. Капська, 2011; В. Б. Євтуха, З. О. Гаркавенко, 2012; Р. А. Габрахманова, 2013; Т. В. Давіденко, В. О. Савченко, 2013 та ін.).

Матеріали представлених досліджень доповнюють дані щодо історії розвитку добровольчого руху в системі олімпійського спорту (М. Мораган, А. Морено, 2000; С. Харченко, 2008; Н. Ларіонова, В. Кратінова, 2008; К. Бідерман, 2009; І. А. Потапова, Г. Р. Джумагалиєва, 2012; К. О. Аннаєва, 2014; О. Томенко, 2017 та ін.), організації роботи, програм та умов навчання олімпійських добровольців (С. Маккарлі, 1998; Н. В. Заверико, 2005; Р. Х. Вайнола, 2008; Д. В. Спіжева, 2008; І. Когут, А. Хасая, 2014; Н. І. Горлова, 2014; Є. В. Фазлєєва, 2014 та ін.).

Новими даними є:

- встановлені напрямки, за якими доцільно здійснювати підготовку олімпійських добровольців;
- розроблений алгоритм підготовки олімпійських добровольців, спрямований на покращення процесу залучення, навчання та контролю за роботою волонтерів;
- розроблені перспективні шляхи залучення та підготовки волонтерів із представників різних верств населення до участі в організації та проведенні спортивних заходів в Україні;
- розроблені програми підготовки олімпійських добровольців в Україні.

ВИСНОВКИ

1. Дослідження проблеми розвитку добровольчого руху в системі олімпійського спорту, за даними спеціальної науково-методичної літератури та мережі Інтернет, свідчать, що добровольча діяльність відіграє значну роль, що

дозволяє не лише заощадити істотну частину бюджету на проведення змагань (біля 20 %), але й вирішити ґрунтовні завдання, які ставляться організаційним комітетом заходу. Вивчення наукових праць, присвячених добровольчій діяльності в олімпійському спорті, дозволило виділити серед них такі три напрями: історичний (пов'язаний з ключовими датами залучення добровольців до допомоги в організації змагань), статистичний (розкриває кількісні показники участі добровольців в організації та проведенні різних змагань) і соціально-філософський (обґрунтовує соціальну значущість залучення і роботи добровольців як для безпосереднього заходу в цілому, так і для самих добровольців).

2. Аналіз динаміки розвитку добровольчества в системі олімпійського руху, узагальнення матеріалу, що існує, проведення бесід із фахівцями встановили основні тенденції, притаманні сучасному олімпійському волонтерству: важлива роль новітніх комп'ютерних технологій; розширення кола функціональних обов'язків та збільшення загальної кількості осіб, які виявили бажання здійснювати допомогу в організації Олімпійських ігор; збільшення відсоткової частини (до 10 %) іноземців серед волонтерів заходу; зниження середнього віку добровольців; посилення правил відбору та розширення змісту програм підготовки олімпійських добровольців з кожним олімпійським циклом.

3. Вивчення світового досвіду залучення добровольців до організації і проведення Олімпійських ігор свідчить, що більша частина волонтерів (близько 90 % від загальної кількості) є громадянами або особами, які проживали у країнах, де проходили ці заходи. Тому, на думку фахівців, для навчання добровольців майбутніх змагань у країні-організаторці спортивного заходу доцільне створення тимчасових навчальних центрів.

4. Розроблений алгоритм підготовки добровольців в олімпійському спорті складається з трьох етапів: підготовчий (визначення організаторами концепції майбутнього заходу, переліку об'єктів, на яких необхідна допомога добровольців, умов їх роботи і підготовки); організація відбору волонтерів (підрозділяється на ознайомлювальний етап, попередній відбір і основний відбір); організація підготовки волонтерів (залучення педагогічних кадрів, розробка програм підготовки, здійснення попередньої підготовки і інструктажів на об'єктах роботи).

5. На основі аналізу програм підготовки волонтерів Олімпійських ігор, синтезу і узагальнення інформації, бесід із фахівцями виділено основні напрямки, у рамках яких доцільно здійснювати підготовку добровольців: взаємодія з МОК, НОК; взаємодія з МСФ; координація прибуття і від'їзду; участь у церемоніях; допомога в організації допінг-контролю; протокол-робота з високопоставленими офіційними особами; технологічна підтримка; допомога в роботі прес-центрів; координація роботи транспорту; здійснення акредитаційних робіт; обслуговування заходів на Олімпійських іграх; здійснення лінгвістичних послуг; послуги з організації харчування.

6. Проблемами, що мають місце в роботі волонтерів Олімпійських ігор, визначено: проблеми організаційного характеру (7,1 ум. б.); проблема, пов'язана з відсутністю в більшості волонтерів досвіду роботи у зазначеному напрямі (7,0 ум. б.);

група проблем, пов'язаних з особливостями взаємин зі спортсменами і глядачами (5,8 ум. б.). Найменш значущою, серед інших проблем, вважається відсутність знань про олімпійський спорт та спорт взагалі (3,4 ум. б.) і проблеми мовного характеру (2,7 ум. б.). Серед проблем, що потрапили в групу «ваш варіант» (1,0 ум. б.), виділено проблеми адаптації і акліматизації, непередбачені стреси, особистісні конфлікти тощо.

7. Виділено найбільш ефективні шляхи подолання проблем, які мають місце в роботі олімпійських волонтерів. Одним з найбільш ефективних шляхів вирішення проблем (5,8 ум. б.), які мають місце в організації роботи волонтерів Олімпійських ігор, є зміна правил відбору добровольців. Далі по значимості слідує розробка шляхів удосконалення програм підготовки волонтерів Олімпійських ігор (4,8 ум. б.), розробка програм і проведення спеціалізованих мовних курсів (3,9 ум. б.), розробка, організація і проведення заходів, спрямованих на формування командного духу у волонтерів, які працюють на Іграх (3,1 ум. б.) тощо. Серед шляхів подолання проблем, які авійшли в групу «ваш варіант» (1,0 ум. б.), відзначено такі: залучення більшої кількості волонтерів, формування команд, працюючих на об'єктах, за бажанням самих волонтерів тощо.

8. Пріоритетними шляхами розвитку добровольчої діяльності, як складової розвитку олімпійського руху в Україні, та їх ефективності є: створення на сайтах спортивних установ розділів, присвячених особливостям волонтерської діяльності в рамках майбутніх спортивно-масових заходів та спортивних змагань (7,6 ум. б.); розробка спеціальних навчальних програм та впровадження їх в роботу спортивних установ (4,5 ум. б.); створення в установі, що потребує волонтерської допомоги, списку осіб, які здатні здійснювати її на регулярній основі (1,0 ум. б.); розробка заходів, спрямованих на заохочення добровольців до здійснення волонтерської допомоги (10,5 ум. б.); створення Центрів підготовки волонтерів на базі профільних закладів вищої освіти (8,9 ум. б.); включення теми «Спортивне й олімпійське волонтерство» до навчальних програм закладів освіти (7,3 ум. б.); висвітлення питань спортивного волонтерства у підручниках з фізичної культури для закладів вищої освіти та загальноосвітніх шкіл, підручниках з олімпійського спорту для профільних закладів вищої освіти (5,6 ум. б.); проведення досліджень з проблем спортивного волонтерства в науково-дослідних інститутах і закладах вищої освіти (4,4 ум. б.); здійснення пропаганди волонтерського руху в засобах масових інформації (10,0 ум. б.); налагодження зв'язків між спортивними організаціями та місцевими і регіональними громадськими волонтерськими організаціями для здійснення співпраці з підготовки добровольців (3,7 ум. б.); запровадження практики залучення спортивних волонтерів до інших напрямків добровільної допомоги (2,7 ум. б.).

9. Розроблена в ході дослідження програма навчального курсу «Організаційно-методичні засади підготовки волонтерів спортивних змагань» може бути впроваджена в процес підготовки студентів у вищих профільних закладах освіти. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни складається з 5 тем, кожна з яких має змістове наповнення: «Предмет, зміст та загальні поняття дисципліни», «Спорт у сучасному суспільстві», «Україна в сучасному суспільстві», «Волонтер спортивного заходу», «Етикет поведінки на спортивному змаганні».

10. Узагальнення світового досвіду, опитування фахівців та осіб, які працювали волонтерами спортивних змагань, дозволили розробити програму підготовки волонтерів, яку було впроваджено в практику роботи Київського регіонального відділення НОК України. Програма складається з таких розділів: «Загальна інформація про захід», «Країна та місто-господар спортивного заходу», «Волонтер заходу», «Етикет поведінки під час роботи», «Символіка заходу», «Квитки», «Транспорт», «Локації роботи волонтерів», «Перелік послуг на об'єкті», «Інформація для глядачів заходу», «Функції волонтерів заходу».

Перспективи подальших досліджень полягають в обґрунтуванні теоретико-методичних засад організації роботи центру підготовки олімпійських добровольців в Україні.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Boyko I. Volunteering in the modern Olympic sport as a scientific problem / Irina Boyko // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер.: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – 2015. – Вип. 9 (64) 15. – С. 23–26. Фахове видання України.

2. Бойко И. А. Интеграция олимпийского образования в процесс подготовки волонтеров Олимпийских игр и Паралимпийских игр (на примере XXII зимних Олимпийских и XI зимних Паралимпийских игр) / И. А. Бойко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер.: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – 2016. – Вип. 6 (76) 16. – С. 14–17. Фахове видання України.

3. Бойко И. А. Проблемы подготовки волонтеров Олимпийских игр и пути их преодоления / И. А. Бойко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер.: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – 2016. – Вип. 11 (81) 16. – С. 40–43. Фахове видання України.

4. Бойко И. Развитие волонтерства в современном олимпийском спорте / Ирина Бойко // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2017. – № 1. – С. 11–15. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

5. Boyko I. Olympic education in the preparation of the volunteers of international sports competitions / Irina Boyko // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2017. – № 1. – С. 11–14. Фахове видання України, яке включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Boyko I. Providing olympic education though volunteering training / Irina Boyko // Молодь та олімпійський рух : зб. тез доп. VIII Міжнар. наук. конф. молодих учених, 10–11 верес. 2015 р. – К., 2015. – С. 38–39. – Режим доступу : <http://www.uni-sport.edu.ua/content/zbirnyk-tez-viii-mizhnarodnoyi-naukovoyi-konferenciyi-molodyh-vchenyh-molod-ta-olimpiyskyu>.

2. Boyko I. Olympic education for sports volunteers as scientific problem / Irina Boyko // Спорт. Олимпизм. Здоровье : матеріали Междунар. науч. конгр., 5–8 октяб. 2016 г. – Кишинев, Молдавия, 2016. – Т. 1. – С. 329–334.

3. Boiko I. Olympic education for sports volunteers as a scientific problem / Irina Boiko // Молодь та олімпійський рух : зб. тез доп. IX Міжнар. наук. конф. молодих учених, 12–13 жовт. 2016 р. – К., 2016. – С. 38–40. – Режим доступу: <http://www.uni-sport.edu.ua/content/zbirnyk-tez-ix-mizhnarodnoyi-konferenciyi-molod-ta-olimpiyskyu-ruh-12-13-zhovtnya-2016-r>.

4. Бойко І. А. Олімпійська освіта в стратегії розвитку сучасного олімпійського руху / І. А. Бойко // Молодь та олімпійський рух : зб. тез доп. X Міжнар. наук. конф. молодих учених, 24–25 трав. 2017 р. – К., 2017. – С. 18–19. – Режим доступу: <http://www.uni-sport.edu.ua/content/x-mizhnarodna-konferenciya-molod-ta-olimpiyskyu-ruh>.

АНОТАЦІЇ

Бойко І. А. Добровольча діяльність в олімпійському спорті. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт. – Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, 2018.

У роботі розглянута проблема розвитку добровольчого руху в олімпійському спорті; визначені тенденції сучасного олімпійського добровольчества: зростає роль новітніх технологій; розширюються функціональні обов'язки, збільшується відсоткова частини іноземців серед волонтерів; знижується середній вік добровольців; посилюються правила відбору, розширюється зміст програм підготовки волонтерів та ін.

Досліджено напрямки підготовки олімпійських волонтерів: взаємодія з МОК, НОК, МСФ; координація роботи транспорту, прибуття й від'їзду учасників; участь у церемоніях; допомога в проведенні допінг-контролю; протокол-робота; технологічна підтримка; робота в прес-центрах; акредитаційна робота; лінгвістичні послуги; послуги з організації харчування та ін.

Обґрунтовано шляхи розвитку добровольчої діяльності як складової олімпійського руху в Україні: створення на сайтах спортивних організацій розділів щодо добровольчої діяльності; розробка навчальних програм; розробка заходів, спрямованих на заохочення добровольців; відкриття Центрів підготовки волонтерів; включення теми «Спортивне волонтерство» до навчальних програм закладів освіти; проведення досліджень, висвітлення питань спортивного волонтерства у підручниках; пропаганда волонтерського руху в ЗМІ; налагодження зв'язків між спортивними та волонтерськими організаціями та ін.

Ключові слова: доброволець, волонтер, Олімпійські ігри, олімпійський спорт.

Boiko I. A. Volunteering in the Olympic sports. – On the rights of manuscript.

Dissertation for a candidate degree in physical education and sport, specialty 24.00.01. – Olympic and professional sport. – National university of physical education and sports of Ukraine, Kyiv, 2018.

The dissertation is dedicated to the problem of formation and development of the volunteer movement in the system of Olympic sports is considered, as well as ways of

attracting representatives of different strata of the population of Ukraine to volunteer activity are grounded. In the course of the dissertation research the main tendencies of the Olympic volunteer movement were determined, in particular, the important role of the newest computer technologies; expanding the range of functional responsibilities and increasing the total number of people who expressed their desire to help organize the Olympic Games; an increase in the percentage of foreigners among volunteers of the event; lower middle-aged volunteers; strengthening the rules for selecting and expanding the content of training programs for Olympic volunteers with each Olympic cycle. The revealed results allowed getting a comprehensive view of the features of selection, the methodological conditions of training and the organization of the work of volunteers in the system of Olympic sports.

The directions of volunteers' work of the Olympic Games, in which it is expedient to train volunteers: interaction with the IOC, the NOC; interaction with IFs; coordination of arrival and departure; participation in ceremonies; assistance in the organization of doping control; protocol work with high-level officials; technological support; assistance in the work of press centers; coordination of transport work; performance of accreditation works; serving events at the Olympic Games; implementation of linguistic services; catering services.

The scientifically substantiated program has introduced and confirmed the effectiveness of the training course «Organizational and methodological principles of training volunteers of sports competitions». Information volume of educational discipline consists of 5 topics, each of which has content: subject, content and general concepts of discipline; sport in modern society; Ukraine in modern society; volunteer at a sports event; etiquette of behavior at a sports competition. Studies allowed the development of volunteer training programs for international sporting events that were introduced into practice in the academic process of the Academy of Tax Affairs of Ukraine, and in the work of the Kyiv Regional Branch of the NOC of Ukraine. The proposed programs confirmed their effectiveness after the end of the research.

A volunteer training program was developed and proposed, which was introduced into the practice of the Kyiv Regional office of the NOC of Ukraine. The developed program consists of the following sections: general information about the event; country and city host of a sporting event; Volunteer of the West; etiquette of behavior during work; symbolism of the event; tickets; transport; location of work of volunteers; list of services at the facility; information for the viewers of the event; volunteer activities of the event.

The work has a practical significance because of the proposed ways of attracting different groups of people to voluntary help, which contribute to the development of volunteering as part of the Olimpical Movement in Ukraine.

The results of the research were implemented in the educational process of the National University of Physical Education and Sports of Ukraine, the University of the State Fiscal Service of Ukraine, in the practice of the National Federation of Fencing of Ukraine, the Federation of Greco-Roman wrestling of Ukraine, the Ukrainian Federation of Horting, which is confirmed by the relevant acts.

The materials of the dissertation research work are important for improving the training of specialists in the sphere of physical culture and sports within the theoretical and

practical educational disciplines: «History of the Olympic Movement», «Historical Aspects, Problems and Contradictions of the Modern Olympic Sport», «Organizational Fundamentals of the Development of Modern Sport», «Olympic Movement in Ukraine», other specialized educational disciplines, as well as during the practice. The conclusions and proposals formulated in the dissertation are used in the development of training programs in the discipline «History of the Olympic Movement».

The organizational aspects of selection and training of Olympic volunteers in Ukraine are considered; the ways of attracting volunteers to help in organizing and carrying out sports-mass events taking place in the country are substantiated.

Keywords: volunteer, volunteer, Olympic games, Olympic sport.